

Fig. 1. Kirken set fra sydøst. JJF fot. 1979. - *The church seen from south-east.*

FÅRUP KIRKE

SABRO HERRED

Kirken var i middelalderen og indtil domkapitlets opløsning undergivet ærkedegnens tilsyn (sml. tilsvarende forhold i Vitten s. 1787, samt s. 1366f.).¹ 9.januar 1666² overdrog Frederik III patronatsretten til Mogens Friis til Favrskov, og ved oprettelsen af grevskabet Frijsenborg 1672³ blev kirken indlemmet heri. Grevskabet ejede kirken, indtil tienden ved en auktion 15. februar 1809 solgtes til sognets beboere; skødet er udstedt 7.juli 1810.⁴ 1.januar 1910 overgik kirken til selveje.

Fårup var oprindeligt et eget pastorat. I et klemmebrev 1555⁵ bestemtes det, at den af sognepræsterne i Lading eller Fårup, der levede længst, skulle annek-

tere det andet sogn. Fårup blev da inden 1591⁶ sammen med Sabro anneks til Lading, idet sognepræsten dog boede i Skjoldelev (sml. s. 1862). Siden 1903 har sognet igen haft egen præst med Sabro som anneks.

Kirken var 1643 så brøstfældig, at ærkediakonatets øvrige kirker måtte komme den til hjælp.⁷ Bygningen led overlast under svenskekrigene; 1661-62 måtte murene udbedres, fordi de var »nedbrudt af krigsfolk«. Ti år senere solgtes med kongens tilladelse dele af blytaget (for i alt 255 dlr.) til dækning af en større istandsættelse, idet kirkens brøstfældighed »ikke kunne hjælpes ved andre midler.«⁸

Fig. 2. Kirken set fra nordøst. NE fot. 1977. - *The church seen from north-east,*

Kirken ligger i den lille landsbys sydøstre hjørne på en jævn flade, der skråner svagt mod øst. Omgivelserne præges af store træer og gamle haver; mod øst er der frit udsyn over et stort engdrag. Den ældre, kvadratiske kirkegård har efter to udvidelser mod øst, sidst 1977, mere end fordoblet sit areal og når nu helt ned til randen af engen. Omkring en asfalteret parkeringsplads, syd for kirkegården, er i 1970'erne opført en høj rødstensmur.

Kirkegårdens hegn og indgange. De gamle jorddiger, med stensætning på ydersiden, er bevaret i syd og nord; det vestre dige, ind mod præstegårdshaven, afløstes 1913⁹ af en cementafdækket kløvestensmur, mens østdigets tidligere plads markeres ved en stensætning. Udvidelsen omgives af markstensdiger.

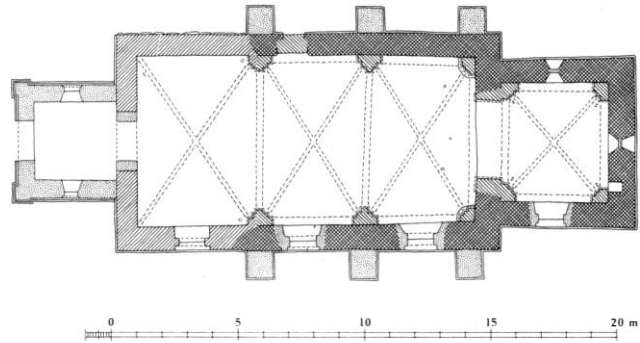
En køreport i syd, ud for tårnet, har jerngit-

terlåger ophængt i murede, tagafdækkede piller. En ganglåde østligere i diget og én til præstegårdshaven har jerngitterfløje. Til kirkegårdens nyeste afsnit er der køreport og låge i nordøsthjørnet. - En tømret *†port* med låge, formentlig i syddiget, nævnes i regnskaberne fra og med 1663/64;⁸ porten havde 1715 et »overdække« af fjæl.¹⁰ En østre *†låde* omtales 1808.¹¹

Ligkapellet i kirkegårdens nordvestre hjørne svarer til det, der 1926 opførtes ved Sabro kirke (sml. s. 1866). Den nyromanske bygning er teglhængt og står med blanke mure.¹²

Den oprindelig meget beskedne *kirke* består af romansk kor og skib med vestforlængelse fra o. 1500 samt tårn fra 1880. Indtil da stod her et ældre, brøstfældigt tårn, sandsynligvis opført i forbindelse med vestudvidelsen. Et våbenhus

Fig. 3-4. Plan 1:300 og tværsnit af skib 1:150. Målt af Jens Hougaard og Jørgen Viemose 1970, tegnet af Flemming Bey-er 1981. - *Ground-plan 1:300 and cross-section of nave 1:150.*

ved skibets syddør, formentlig fra senmiddelalderen, blev ligeledes nedrevet 1880. Orienteringen har betydelig afvigelse mod syd.

Kirken præges nu stærkt af stræbepiller, tre ved hver af skibets langmure, hvoraf de søndre først er kommet til 1952. De oprindelige vinduers lave placering viser, at den lavstammede bygning fra begyndelsen har savnet de romanske kirkers vanlige rejsning.

Kor og skib, der har ret tynde mure, er rejst over en granitsokkel med skråkant; skibets sydvestre hjørnestein sidder på plads 4,6 m fra den nuværende vestgavl. Over soklen er *materialerne* alt overvejende rå og kløvet kamp, idet der dog er anvendt egentlige granitkvadre i det første (og andet) skifte, i hjørner og omkring døre og vinduer. Der synes at indgå lidt kridtsten i skibets østgavl, og ifølge regnskaberne var der indtil 1700'rne også kridt (»kalkstene«) i korets sydside, der da på grund af forvitring blev udskiftet med kampesten fra det brøstfældige tårn. Idermurene er overalt af marksten. I korets taggavl, der er den eneste bevaret, er stenene på indersiden skørnet på samme måde som kvadrene i nabokirken Borum (Framlev hrd.).

Døre og vinduer. Skibets to retkantede døre er begge tilmuret, den nordre formentlig endnu i middelalderen, den søndre 1880, da indgangen henlagdes til kirkens vestende. Norddøren, der indvendig er afdækket med en egeplanke, måler udvendig 203x85 cm over skråkantsoklen; syddøren er noget udvidet. To af korets tre vinduer er fremdraget 1952, men igen tilmuret i lysningen. De små, rundbuede vinduer med

monolit overligger er som nævnt ret lavt placeret: det østre, 107 cm højt, sidder 171 cm over soklen, mens det nordre, der er 100 cm i højden, har undersiden 162 cm over soklen.

Indre. Kirken stod indtil hvælvslagningen med flade trælofter. I korets østgavl ses i tagrummet aftrykket af en loftsbjælke, som har hvilet på murkronen. En *gemmeniche* i korets østvæg, med bund 80 cm over nuværende gulv, er 25 cm høj og skjules delvis af hvælvpillen.

Ændringer og tilføjelser. Den lille, romanske kirke gennemgik i senmiddelalderen omfattende ændringer. 1492 eller i årene umiddelbart forud (jfr. kalkmalerier) indbyggedes hvælv i kor og skib, og ikke mange år senere blev skibet forlænget mod vest med et hvælvet fag, som fik en kalkmalet dekoration i stil med korets. Det 1880 nedbrudte tårn blev sandsynligvis opført allerede i forbindelse med skibets udvidelse; også det samme år nedrevne våbenhus

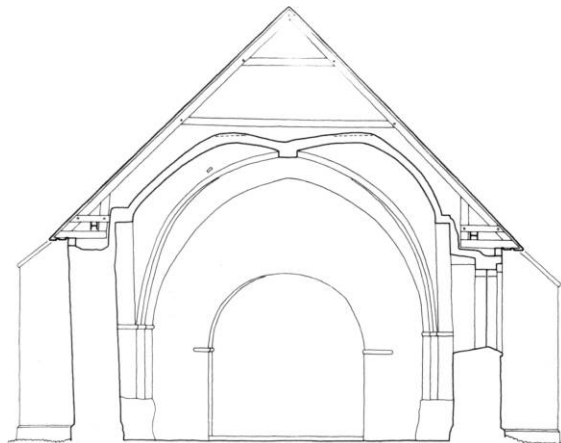

Fig. 5. Indre, set mod øst. NE fot. 1981. - Interior looking east.

kan være kommet til i den senere middelalder.

Krydshvælvene i kor og skib er i egnens vanlige udformning, hvilende på falsede hjørnepiller med vederlagsbånd af et rundet skifte. Korhvalvets skjoldbuer er runde i syd og nord, mens de østre og vestre, der udspringer to skifter lavere, er fladbuede, og kapperne derfor noget større. Den særlige udformning kan skyldes hensynet til figurmaleriet i østkappen (jfr. kalkmalerier). Hvalvet er pudset på oversiden.

Skibets to østre hvalv er spændt så højt, at de spidse skjoldbuers toppunkt ligger en halv meter over murkronen, hvorved rummet har vundet betydeligt i højden. Tre huller i det østre fag, de to med slidspor af (klokke)reb, skal måske ses i forbindelse med aftrykket af to nord-sydgående, vandretliggende planker på

hvalvets pudsede overside (indbyrdes afstand: 100 cm). Tømmeret kan tænkes at have båret en *†tagrytter*(?).¹³

Samtidig med hvalvslagningen er den runde *korbue* udvidet og store dele af triumfmuren nymuret i tegl. Åbningen har nu omløbende kragbånd, svarende til hvalvpillernes.

Vestforlængelsen er som nævnt opført efter, at skibet var hvalvet og kalkmalet. Ved udvidelsen nedbrød man den gamle vestgavl og genanvendte skråkantsoklen i syd og vest, hvor den ligger et skifte højere end under skibet. Murene er af munkesten, overvejende i munkeforbandt, med et par kvaderbælter i nord; vestmuren er skalmuret med nye sten i forbindelse med tårnbyggeriet 1880. I nordvæggen indgår en del marksten. Et falset vindue i syd er ænd-

Fig. 6. Indre, set mod vest. NE fot. 1981. - *Interior looking west.*

ret foroven, men synes ellers at have bevaret sin oprindelige udformning. Det samtidige krydshvælv er muret op imod det allerede stående hvælv. Ribberne, der i vest har vederlag i væggene, hviler i øst på falsede piller, som slutter sig til midtfagets. Der er spygatter (afløbs-huller) i fligene.

Det smalle, nyromanske *tårn* fra 1880¹⁴ minder meget om det lille tårn i Trige (sml. s. 1712), opført 1876 af arkitekt Carl Lange, og tårnet fra 1875 i Vejerslev (Viborg amt).¹⁵ Det står i blank mur, har hjørnelisener, kraftig, dekoreret gesims og svejftet pyramidespir, nu tækket med bly, tidligere med spån; herover *vindfløj* med »1880«. Østmuren hviler på vestforlængelsens taggavl. En rundbuet dør i vest leder ind til tårnrummet, der tjener som våben-

hus. En indvendig trappe erstattedes 1953 af en udvendig fritrappel ved nordmuren, udført af skibets gamle trækbånd. I mellemstokværket sidder tre cirkulære jernvinduer, mens klokkestokværket til alle sider har dobbelte glamhuller under rundbuet spejl.

Det ældre *†tårn*, formentlig opført o. 1500 og nedrevet 1880, var lille og nærmest kvadratisk afform, 4,1x3,8 m,¹⁶ mens det målte 10,3 m til gesimsens overkant (mod det nuværendes 12,5 m).¹⁷ Østmuren hvilede på kirkens gavl, og tårnrummet åbnede sig mod skibet med en rund bue, 2,4 m bred og hele 5 m høj. Da denne arkade synes samhørende med vestgavlen, må tårnet være opført allerede i forbindelse med kirkens udvidelse. Materialerne har efter alt at dømme været tegl, hvori der dog indgik

en del kamp.¹⁸ Der var næppe nogen ydre indgang; 1868 nævnes et vindue i vest.⁹ Ved nedrivningen havde tårnet saddeltag med 2,8 m høje nord-sydvendte gavle.¹⁷

Tårnets forfald satte ind allerede i 1600'rne. 1671/72 nedtog man »det øverste, som havde gjort stor skade og endnu hængte på fald til kirkens store ruin«, og samtidig flyttedes klokken til våbenhuset; i begyndelsen af 1700'rne brugtes kampesten fra »det gamle tårn. . . som står faldefærdigt« til udbedringer i koret.⁸ En reparation efter synet 1763,¹⁹ hvor der skulle bruges 6000 mursten og 200 tagsten, var ikke tilstrækkelig. 1811 påbød provsten, at tårnet, der hældede mod vest, skulle halvt nedbrydes for ikke at falde ned og ødelægge den nærliggende gård.¹¹ Men det skete først 1880 og da helt til grunden.²⁰

†*Våbenhuset* ved skibets syddør, nedrevet 1880,⁹ nævnes første gang 1667,⁸ men stammede muligvis fra senmiddelalderen. Den teglhængte murstensbygning²¹ målte udvendig 5,5x5,5 m, mens murene var af samme højde som skibet, 3,6 m.¹⁷ Selve rummet, hvortil der var adgang i syd, var dog kun 2,4 m højt, idet der over loftsbjælkerne skjulte sig et *styrtrum*. - Da klokken 1671/72 flyttedes fra det brystfældige tårn til våbenhusloftet (sml. Spørring, s.1675), fornyede man samtidig bjælker og tagværk, og et glamlul blev brudt i den kamtaktede gavl.⁸ Murede bænke langs væggene ønskedes 1855 beklædt med brædder.⁹

Skibets østre taggavl er i tiden efter korbuens omdannelse ommuret med munkesten og hvi-ler nu på en bred, halvcirkulær bue, udspændt i hele korets indre bredde. Kirkens gavle var i 16-1700'rne smykket med murede *kamme* muligvis med kamtakker (»tindinger«).⁸

Istandsættelser. Som nævnt i indledningen var det nødvendigt at gennemføre ret store reparationer i årene efter svenskekrigene. I forbindelse med byggearbejderne i våbenhuset 1671/72 blev også skibets tagværk udbedret.⁸ Efter salget af noget blytag var der i en årrække tegtag på skibets sydside; inden 1818 var der igen bly overalt på nær tårn og våbenhus.²²

Uvist hvornår, men rimeligvis før kirkens

ændring 1880, havde hvælvenes pres nødvendiggjort stræbepiller ved skibets nordside og trækbånd på tværs af kirkerummet. Ved *hovedrestaureringen* 1951-53 (planlagt af arkitekt H. Lønborg-Jensen og gennemført af V. Hardie-Fischer) opførtes tilsvarende piller ved syd-muren, mens trækbåndene udskiftedes med jernankre gennem skibets gjordbuer. Korets to romanske vinduer blev genåbnet og sydsidens vinduer udvidet og omdannet med vestforlængelsens fladbuede og falsede vindue som for-billede; rundbuede støbejernsrammer (»staldvinduer«) afløstes af smukke, hvidstrøgne trækar-me. Indvendig blev gulvfliser, fra 1868 og 1892,⁹ udskiftet med røde teglsten på fladen.

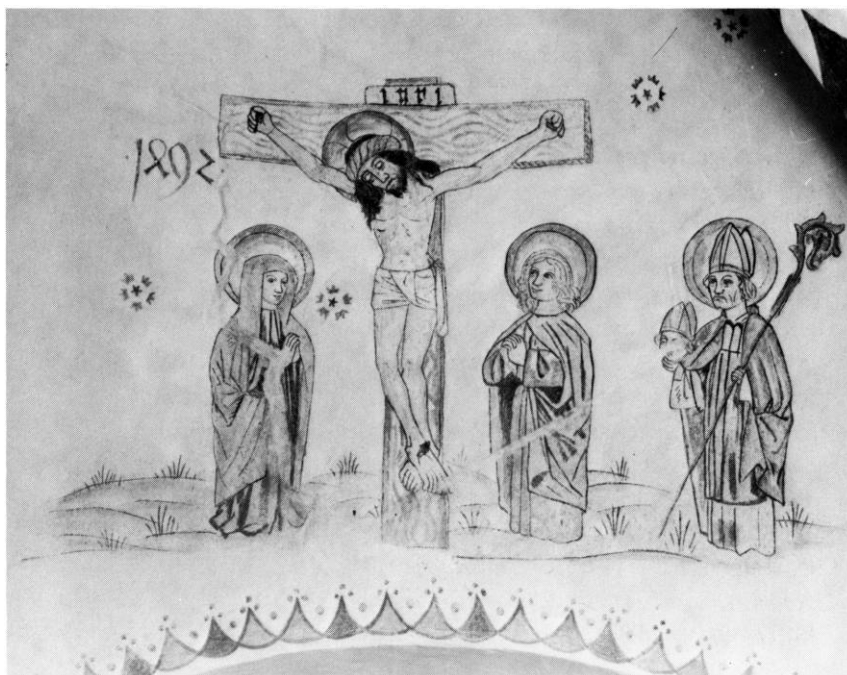
Kirken står i dag hvidkalket ude og inde og med nyomlagte blytage, tårnet dog i rød mur.

KALKMALERIER

1931 fremkom i kor og skib spor af en kalk-malet, ornamental dekoration, der imidlertid ikke skønnedes af interesse og derfor overkalkedes. I forbindelse med hovedrestaureringen 1952 af-dækkede og restaurerede Harald Borre dekora-tionen i dens helhed samt en nyfunden, figurlig udsmykning i koret. En genrestaurering fore-toges 1973-74 af Olaf Hellvik.

Den kalkmalede udsmykning, dateret 1492 ved et årstal i korets østkappe, er beslægtet med hvælvdekorationerne i egnens øvrige kirker, specielt Søftens (s. 1697, nr. 3) og Lyngås (s. 1772ff.). Den adskiller sig dog fra disse ved i korets østkappe at have en fremstilling af Kri-stus på korset mellem Maria og Johannes og ved siden heraf bispehelgenen S. Dionysius (fig. 7), formodentlig kirkens værnehelgen (jfr. faltetavlefigur). De hårdt restaurerede og no-get optrukne figurer står på et sort stregtegnet, let grønligt jordsmon med sorte græstotter. Fi-gurerne er tegnet med rødbrune konturer og bærer rød- og gulbrune dragter. Kristi legeme og lændeklæde er uden farve; grøn tornekrone på det brune hår. Korstræet er gulligt ådret, på skriftbåndet står »inri«, med minuskier. Alle har gulbrune glorier, også S. Dionysius, der står med sit afhuggede hoved, med mitra, i den

Fig. 7. Kalkmaleri 1492. Korsfæstelsen og S. Dionysius, i korets østhvælv (s. 1888). NE fot. 1977. — *Wall-painting 1492, the Crucifixion and St. Dionysius in east vault of chancel.*

ene hånd og den krumme bispestav i den anden.

Korets rødbrune hvælvdekoration består på ribberne af sparrer med udtrukne spidser, mens skjoldbuerne ledsages af krydsende, halvrunde buer med prikker; i øst er buespidserne skiftevis udfyldt af rødbrun og gul farve. Et spygat i hver af østkappens svikler har stregindramning. Stemplede strørosetter ses i alle kapper. - På korbuen, lige over vederlagsbåndene både i syd og nord, er malet et indvielseskors med hvide firblade på skiftevis grøn og rødbrun baggrund.

Skibets to østligste hvælv har en ensartet dekoration, stregtegnede siksaksparrer med grå prikker på ribberne, og fra såvel deres som fra de forskellige buers ledsagelinier udløber grå, småbladede stængler. Midterste gjordbues østside er ledsaget af slyngbånd, på undersiden ses fembladsblomster. Fra hvælvenes issepunkter vokser gråmalede, stiliserede planter. Skibets lidt yngre vestfag har en ribbedekoration svarende til korets, men i farverne rødbrun og grå. Fra ribbernes ledsagelinier udgår stilkede småblomster. I issepunktet en stjerne indskrevet i cirkel. Spygatter i nord- og sydkappernes østre svikler har stregindramning som i koret.

INVENTAR

Oversigt. Alterets udsmykning synes at kunne følges i tre stadier: det nuværende, keramiske arbejde fra 1953 har fulgt en beskeden, malet tavle fra 1827, og en $\dagger$ helgenfigur, nu i NM, kan måske have tilhørt kirkens hovedaltertavle. Af alterets udstyr er stagerne fra 1501 og kalken fra 1846. Prædikestolen fra 1657 og himlen fra 1662 er skænket af gårdfolk, hvis gravsten (nr. 6) er bevaret.

Alterbord. 1953, af granit, med udkragende bordplade af samme materiale. 1771 omtales $\dagger$ alterbordet som muret.²³

To murede $\dagger$ sidealterborde, i skibets østre hjørner, er delvis nedbrudt i forbindelse med indbygningen af hvælv.

$\dagger$ *Alterbordsforside.* 1771 var »træbeklædningen« om alterbordet ifølge arkivtegneren Søren Abildgaards beskrivelse²³ dækket af »oldgammel maling af løvtræk«, formodentlig bladværk, og på forsiden var malet to våbner, det søndre et Bille-våben²⁴ uden hjelmtegn. 1808 ønskede man anskaffet et nyt, passende alterklæde, da alterets »blotte fjæl« stod fremme, og intet fandtes til alterets prydelse, undtagen et »gammelt, smudsigt og forrådneth linnedestykke«.²²

†*Alterklæder*. 1678/79 indkøbtes til et nyt alterklæde $4\frac{1}{2}$ alen rødt skarlag, 10 alen kniplinger, silke samt lærred at »dræte« med (fore), der skulle forarbejdes af en skrædder.⁸ 1701 synes klædet at mangle,²⁵ ligeså 1808 (jfr. ovfr.). Først 1827 anskaffedes nyt altertøj.²⁶ 1860 og atter 1889 ønskede synet et klæde af rødt fløjl med guldgaloner eller frynser.⁹

Alterudsmykningen er et keramisk, polykromt figurrelief af Kristus og tilbedende mennesker, udført af billedhuggeren Gunnar Hansen og signeret »GH 1953«.

Den tidligere *altertavle*, fra 1827,²⁶ der nu er opstillet i ligkapellet, er en enkel fyrretræstavle med samtidigt korsfæstelses-maleri og skrifttavle på metalplader. Trekantgavlen, der ses på et ældre fotografi (fig. 20) er fjernet 1953 ved overflytningen til kapellet, men vil blive rekonstrueret ved den igangværende restaurering ved Georg N. Kristiansen og Svenning Elmholdt.

Den lille tavles storfeltsmaleri, 62x68,5 cm, over højt fodfelt, flankeres af kannelerede pila-

Fig. 8. Døbefont, romansk(?), muligvis ikke færdig-hugget (s. 1894). NE fot. 1977. - *Romanesque(?) baptismal font. Carving may not have been completed.*

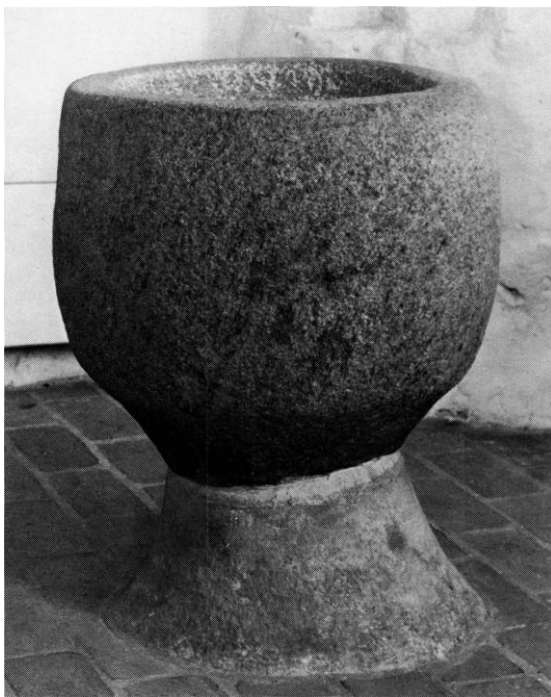

Fig. 9. Hoved af *helgenfigur, biskop, 1400-50 (s. 1891). LL fot. 1981. - *Head of sanctified bishop.*

stre på glatte postamenter. Fodlisten og pilastrenes kapitælliste er smykket med blade, gesimslisten og den oprindelige trekantgavl med æggestav. *Oliemaleriet* af Korsfæstelsen er muligvis et meget tidligt arbejde af maleren Ole Mathiesen Bøgh (1811-38), der har udført altertavlemaleriet i Trige (s. 1715). Som dette er det en kopi efter et stik af Egidius Sadeler efter maleri af Hans van Aachen. Det er holdt i blege, gråblå toner, personerne i hvide kjortler under henholdsvis rød og blå kappe. De tilhørende indskrifter med gul fraktur på sort bund er i frisen: »See! det Guds Lam, som bær Verdens Synder«, i fodfeltet samme bibelcitát, med skriveskrift, som i Trige: »Kommer hid til mig, alle I som arbeide...« (Matth..11,28). Tavlen står formodentlig med den oprindelige staffing, grøn-hvidgul marmorering som baggrund for pilastrenes rød-hvidgrå marmorering på skafterne og grågrønlig på postamenterne; bladlisterne er gulbrune. Også trekantgavlen har haft marmorering. Ifølge en ind-

skrift bag på tavlen er den »Istandsæt af Povl Jensen 1922. Bekostet af G. Kelp.« Denne istandsættelse har rimeligvis omfattet fjernelsen af en overmaling fra 1886, der bestod af en lysere og mørkere egetræsmaling med forgyldte stafferinger.⁹

†*Altertavler*. 1710-11 omtaler kirkeregnskaberne⁸ to altertavler: 1) En ibrugværende tavle, der var brøstfældig, og som nævnte år blev repareret af snedker Christen Pedersen i Ørild. Samtidig akkorderedes med Kei Møller (Møller, maler?) af Mariager om at male tavlen »zirlig« med adskillige oliefarver, at forsøve og forgyldte den »på adskillige steder« samt at »andsætte tvende gardiner« ved siderne (formodentlig at male draperier på hver side af tavlen). 1763¹⁹ var den så forfalden, at træværket behøvede reparation og herefter maling for mindst 20 rdl. 1772 nævnes, at tavlens ene fløj var beskadiget,¹⁰ og 1824 beskrives den som »noget forrådnat«.²⁶

2) 1710-11⁸ fandtes bag på altertavlen en »udsåret« tavle, som blev nymalet, forgyldt og forsøvet af ovennævnte maler og herefter opsat over »korsdøren«, dvs. korbuen. Denne trætavle, muligvis kirkens tidligere hovedaltertavle, har måske rummet nedennævnte (†)helgenfigurer.

Tre (†)*helgenfigurer* fra kirken fremsendtes 1833 til Christian Jürgensen Thomsen, Oldsagskommissionen. Ifølge ledsagebrevet²⁷ fra lægen J. R. Hübertz, der i årene 1832-38 virkede i Århus, havde denne netop modtaget figurerne, men ikke faet tid til at lade dem rense før afsendelsen. Museumsprotokollen²⁸ omtaler imidlertid kun modtagelsen af to figurer, begge af biskopper, men uden hænder og karakteristiske mærker; den ene 1 alen, den anden 1 alen og 6 tommer høj. Herafer nu kun én, den største, bevaret:

**Helgenfigur* (fig. 10), biskop, 1400-50, skåret i eg, nu ca. 80 cm høj, men i nyere tid (efter 1833) anbragt på træsokkel. For at fuldstændiggøre figuren er tillige tilføjet hænderne med de nærmeste dragtfolder ved håndleddene, spidsen og et sidestykke til mitraen, et par hårkrøller, flere stumper af dragten, foden, samt de

nedre dragtfolder m.m. Velbevaret er det let foroverbøjede hoveds (fig. 9) fintformede ansigtstræk med de »tunge« øjne under kraftige bryn. Figurens bagside er glat afbanet, beregnet til anbringelse op mod en (tavle)væg, dog

Fig. 10. *Helgenfigur, biskop, 1400-50, nu i NM (s. 1891). LL fot. 1981. - *Wooden figure of sanctified bishop 1400-50, now in the National Museum.*

Fig. 11. Alterkalk 1846, udført af Niels Holst Wendelboe, Århus (s. 1892). NE fot 1977. - *Chalice 1846 made by Niels Holst Wendelboe, Århus.*

med hulning i ryggen fremkommet ved kraftige udstemninger. Foroven i mitraen et hul. Alle farver er afrenset, ligesom allerede 1833, da protollen bemærker, at der kun er enkelte spor tilbage af maling og forgyldning.

Da hænderne og dermed figurens attributter er forsvundet, kan intet sikkert siges om biskoppens identitet, men den mulighed foreligger dog, at det kan være en S. Dionysius. Ligesom kalkmaleriet af denne biskop (se ovfr.) kan figuren have holdt sit afhuggede hoved i hånden og have været placeret som (central) figur (værnehelgen?) i hovedaltertavlen (jfr. †altertavle).

Altersølv. *Alterkalk* (fig. 11), »Bekostet af Faarup Sogns Beboere, Aar 1846«, udført af Niels Holst Wendelboe, Århus. Den 16,7 cm høje kalk er dekoreret med graverede og punsluede blade på fodens øvre profilled. Det urne-

formede skaftled er afsluttet af lille krave og ringled, der danner overgangen til det store, glatte bæger med tud og halvlåg. Under mundingranden er graveret giverindskriften med skriveskrift. På standkanten tre stempler: mesterens, »N.H.W.« i rektangel for ovennævnte guldsmed (Bøje 1946, s. 200), Århus bystempe²⁹ og lødighedsangivelsen »13½L«, i rektangel. Tilhørende, samtidig *disk*, 11,8 cm i tv.m., glat, med samme tre stempler som kalken under randen. En ny *disk*, 1957, 12,3 cm i tv.m., glat, er under bunden stemplet med mestermærket »F. Hingelberg Aarhus«. *Oblatæske*, 1957, med samme stempler (under bunden) som disk nr. 2. Cylinderformet, 11,5 cm i tv.m. målt på låget, hvis kant er smykket med graverede blade, der efterligner kalkens. Oven på låget tre krydsende aks.

†*Altersølv.* 1635 bekendte »en tyv og misdæder«, at han tre år tidligere havde stjålet en sølvkalk og disk fra Fårup kirke og derefter for 3 mrk. solgt den til en bonde³⁰. Først 1678-79⁸ bekostedes en ny kalk og disk for 12 sl. dl. 1 mk. 8 sk., hvortil kom guldsmedens arbejdsløn 3 sl. dl. 3 mk. 5 sk. En skindpose til at forvare kalk og disk i kostede 12 sk.

Sygesæt, 1870, udført af Carl Rudolf Westergaard, Kbhvn., anskaffet o. 1873⁹ sammen med Sabro kirke. 13 cm højt medregnet oblatkruegemme indsat i låget. Beslægtet med Ladings (s. 1855), dog med bladsmykket kors graveret

Fig. 12. Støbermærke for klokkestøberen Sven Anderssen, på alterstager, 1501, jfr. fig. 13 (s. 1893). NE fot. 1977. - *Founder's stamp as used by the bell-founder Sven Anderssen on candlesticks from 1501, cf. fig. 13.*

Fig. 13. Alterstager, 1501, udført af klokkestøberen Sven Anderssen (s. 1893). NE fot. 1977. - *Altar candlesticks 1501 made by bell-founder Sven Anderssen.*

på bægeret. Under kalkens fod og oblatkruegjemmets bund stempler for guldsmeden (Bøje 1979, 1606), gardeinen, Simon Groth, samt Kbhvn.s bymærke (18)70. Tilhørende *disk* med samme tre stempler som sygekalken; 7,6 cm i tv., glat, på randen Georgskors.

Alterkander. 1) 1953, af sølv, mesterstemplet »Cohr« under bunden. På korpus relief af gudslammet. 2) O.1877,⁹ af sort porcelæn fra Bing & Grøndahl,³¹ svarene til bl.a. Skejby (s. 1381). Ude af brug.

Alterstager (fig. 13), 1501, af rødligt messing, udført af klokkestøberen Sven Anderssen (Uldall s. 239). De er 37,5 cm høje og står hver på tre dyrepoter (en enkelt dog erstattet af et stavformet messingben). Fodens skarpkantede afsæt, med hulede led, fortsætter jævnt over i det cylinderformede skaft, der har skarpprofileret knop. Den lavere lydeskål,³² profileret som fodskålen, har mod mundingsranden et kvartrundt led. Jernlysetorne. På fodskålens glatte, nederste led har begge stager graverede minuskier

(på den ene stage dækker det sekundære ben over det forreste bogstav): »n (gennemstukket af forkortelsestværstreg: (an)n(o)(?)) m d i« (1501). På undersiden af stagerne fodskåle ses det indridsede støbermærke (fig. 12), som kendes fra flere nørrejyske klokker.³³

†*Røgelsekar* af kobber fandtes ifølge Abildgaard endnu 1771.²³

Messehagel, ny, vævet, lilla, med hvid midtstamme.

†*Messehagler*. Inventariet 1695/96⁸ nævner en ny hagel, hvortil der samme år var indkøbt 6 alen rødt fløj, 4 lod guldkniplinger til korset og 2 lod sølvgaloner til at kante selve haglen med, mens halsen blev kantet med 4 alen »rødlærred«.³⁴ Også 1860 ønskede man anskaffet en hagel af rødt fløj med guldgaler og -kors, hvilket imidlertid først synes effektueret 1872-73.⁹

Alterskranke, 1953, enkel, af eg. Den tidligere †skranke, o. 1880, opstillet i bueform, bestod af drejede balustre under profileret håndliste.

Døbefonten (fig. 8), der er meget rå, klumpet og ujævn afform, med afskalning på siden ind mod væggen, er muligvis enten ikke færdiggjort i romansk tid eller også først hugget i en langt senere tid, 15-1600'rne? Kummen, ca. 65 cm i tv.m., af grovkornet rødgrå granit, har næsten lige sider, men med skrå afhugning ned mod den koniske, lysgrå fod. 1830 blev fonten »opsat« (bedre anbragt?) og pudset.³⁵ NU opstillet i skibets nordøstre hjørne.

Dåbsfade. 1) 1905,⁹ af messing, 59,5 cm i tv.m., glat, med stor fordybning i midten og smal kant med ombøjet rand. Under bunden graverede versaler: »Faarup kirke 1905«. 2) 1800'ernes slutning, af zink, 61 cm i tv.m., glat, med bred kant. Ude af brug.

†*Dåbsfade*. 1689/90 købtes et messingbækken til fonten, men allerede ni år efter anskaffedes et »døbebækken«.³⁶

Dåbskande, 1905,⁹ af messing, 28 cm høj, glat, med rund hank, der ved fæstelsesstedet på korpus er omgivet af graveret, hjerteformet felt.

Fig. 14. Detalje af prædikestol, 1657 (s. 1894). NE fot. 1977. - *Detail of pulpit 1657.*

Prædikestol (fig. 15), med skåret årstal 1657, i landlig renæssance. Stolen, af eg, består af fem fag, hvert med slanke, arkadesmykkede storfelter og forholdsvis høj frise og postament med profilerede fyldingsfelter. Gesimsen, med en art æggestav over tandsnit, har fremspring ved hjørnerne, støttet af knægte med diademhoveder. Herunder er fritstående, glatte søjler på kraftige postamentfremspring, der på forsiden bærer fantasiløvehoved (fig. 14), på siderne diamantbosse. Arkadernes pilastre er prydet med skællagte skiver, på bueslaget hulede blade og i sviklerne cirkelskiver og fligede blade. Under to af arkaderne er i indfældet træ skåret initialer og årstal: 1) »NIS 16« og 2) »MCD 57« for giverparret Niels Jensen og Margrete Chrestensdatter 1657 (jfr. gravsten nr. 6).

Lydhimlen, der både ifølge sit skårne årstal, 1662, og sine (ringe) proportioner tydeligt er en tilføjelse til prædikestolen, er udført efter ægtemandens død og muligvis af en anden billedskærer. Den er af eg, ottekantet, og har over en glat frise med tungede hængestykker barokke topkartoucher med reliefskåret indskrift: »Anno 1662 den 7. agu. (vel fejl for aug.) NIS MCD«. Undersiden er ved lister delt i otte felter omkring et ottekantet midtfelt.

1953 gennemgik stol og himmel en restaurering ved Ingolf Røjebæk. Stolen fik ny bærestolpe samt muret trappe med jerngelænder. 1678/79 var udført en vindeltrappe, der 1692/93 blev afløst af en muret trappe; samtidig murede en pille under stolen, og snedkeren lavede nyt opgangspanel.⁸ Ved restaureringen fandt man under en egetræsmaling fra 1863⁹ rester af den første, partielle staffing: sort på enkelte profillister og hvid bundfarve for gyldne frakturindskrifter i frise og postament. Da disse imidlertid ikke lod sig rekonstruere i alle detaljer, opmaledes indskrifterne med moderne skrift, i frisen: »Salige er de som høre Guds ord og bevarer det. Luc. 11,28«. I postamentfelterne var indskriften så dårligt bevaret, at kun første del kunne tydes, resten blev søgt rekonstrueret, muligvis på fejlagtigt grundlag:³⁷ »Anno 1687 d. 6.juli [lod Niels Jensen i Mundelstrup prædikestolen staffere. Restaureret 1953]«. -

Også lydhimlen har partiel staffering: forgyldning på lister og indskrift.

Stoleværk, 1953, glatte plankegavle med fyldingsryglæn; gråmalet, gavlene rødbrune.

†*Stolestader*. 1678/79 fornyedes de »forfaldne« kvindestole, og fire år senere de 19 mandstole.⁸ Ved synet 1763¹⁹ var alle stolene så forfaldne, at man ønskede dem erstattet af nye. 1857 fik stolene »rygbeklædning« i fyldingerne, og stolenes form »forskønnedes«, hvorefter de som det øvrige inventar blev egetræsmalet.⁹ 1882/83 anskaffede man nye stole, der 1902 blev gjort bekvemmere ved at øge sædernes bredde og hælde ryglænene.⁹ Af ældre fotos ses, at de glatte gavle var afsluttet af trekantgavl hvorunder påsat roset.

En ny †*skriftestol* blev forfærdiget 1664/65, og 1704/05 udførte Anders Jensen snedker en †*degnestol*, der dog allerede 1716 måtte repareres af Niels snedker, fordi den var »nedfalden«.⁸

†*Skab*. 1763 skulle »alterskabet« have to nye låger og låse.¹⁹ Det var formodentlig identisk med det »hæslige« skab, der 1808 stod Ved alteret, og som ønskedes fjernet.²²

Orgel, bygget 1796 af I. Starup & Søn, København. Otte stemmer, to manualer og pedal. Facade tegnet af Jens Vilhelmsen. I skibets nordvesthjørne. †*Orgel*, anskaffet 1899 af sognets beboere.⁹ Ét manual med tre stemmer. Bygget af Fr. Nielsen, Århus,³⁸ med anvendelse af ældre pibemateriale. Gennemgribende ombygget 1953 af A. C. Zachariasen & Søn, bl.a. med ny facade og tilbygning af en stemme. De tre ældste stemmer (Bordun 16', Gedakt 8' og Gamba 8') er overført til Det danske Orgelselskabs magasin i Fredericia.³⁹

Salmenummertavler. 1) 1953, glatte, hvidmalede. 2) O. 1879,⁹ stor tavle med lav trekantgavl over kraftig gesims; beregnet til ophængningsbrikker med hvidmalede tal. Sortmalet, med hvid fraktur: »Skriftemaal«, »Før . . .« og »Efter Prædiken«. Ude af brug.

Væglampetter 1953. To †*lysekroner*, fra o. 1932,⁴⁰ hang tidligere i skibet.

Klokke, »omstøbt 1880«, i S. Frich's jernstøberi i Århus.⁴¹ 58 cm i tv., indskrift med reliefversaler lige over slagkanten. †*Klokker*. 1)

Fig. 15. Prædikestol 1657 med lydhimmel 1662, skænket af Niels Jensen og Margrethe Chrestensdatter (s. 1894). NE fot. 1977. - Pulpit 1657 and its sounding board 1662.

Ved klokkeskatten 1528-29⁴² afgav kirken en klokke, der med al sit jernfang vejede 1½ skipund og 8 lispund. 2) Tidligst omtalt 1657, da den fik ny klokkebom. 1671 anbragtes den i våbenhusgavlen over døren⁸ (jfr. våbenhus). 1771 var den revnet »ungefær et ½ kvarter« i den ene side og gav kun liden eller ingen lyd fra sig, hvorfor den burde omstøbes, om den skulle være sognet til nogen nytte.¹⁰

GRAVMINDER

Gravsten. 1) O.1633. Mogens Sørensen, for-
dum skriver i Brø. . . , som boede og døde i
Qvo[rtrup], †1633, søn af Søren lensen og . . .
[P]edersdaater. . . Gieding, og hustru. Rødlig
kalksten, 109x90 cm, indskrift med reliefver-
saler. Stenens ramme har slyngbånd, i hjørner-
ne blomsterrosetter. Under det næsten udvi-
skede skriftfelt ses slyngværk, hvorunder en
kort, nedslidt indskrift. I nedre, højre hjørne
læses »S«, enten et af afdødes initialer eller del
af et Jesumonogram. Ved kirkens restaurering
1952-53 fundet i gulvet, nu i kirkegårdens
nordvestre hjørne.

2) (Fig. 19), o. 1634. »CM« (C.Mikkelsen),
søn af s(alig) Mikel Sørensen og s(alig) Anne
Frandsdatter, boede og døde i Qvortrup, †1634
i hans alders 55 år. Avlede med sin hustru seks
sønner og fem døtre. Rødlig kalksten, 75x48
cm, indskrift med reliefversaler på trambuleret
baggrund. Stenen har ramme med slyngbånd.
To englehoveder ses i sviklerne, som dannes af
indskriftens øvre, buede indramning. Forneden
flankerer afdødes initialer hans bomærke. Op-
sat på tårnets sydmur.

3) (Fig. 16), o. 1650. Peder [L]asen, født i
Søf[te]n »af erlig forelder«. . . , avlede med sin
hustru, »ASD«, syv sønner og en datter. Grå
kalksten, 173x95 cm, indskrift med reliefver-
saler. Stenen er udført efter samme forlæg og
måske i samme værksted som nogle sten i År-
hus domkirke (nr. 48 og 58, s. 792 og 800), med
to engle, der holder stor skrifttavle, hvorover
opstandelsesscene. Stenen har dog en mere for-
enklet fremstilling, rammen er glat, opstandel-
sesfeltet er uden soldater og englenes kjortler er
ikke opslidsede. Mellem de nedre evangelistfel-
ter ses et kranium flankeret af to skjolde med
afdødes initialer, til venstre mandens, »PLS«,
til højre hustruens, »ASD«, over Jesumono-
gram. Stenens udsmykning står på prikket
baggrund. 1892 flyttet fra kirkens midtgang til
kirkegården,⁴⁰ o. 1914 til tårnets sydmur.⁹

4) (Fig. 17), o. 1654. Figursten over Jens
Nielsen, født i Kortrvp, søn af Niels Lavritssen
og Berte Nielsdatter, †18.april 1654, 40 år

Fig. 16. Gravsten nr. 3, o. 1650, over Peder Lassen
og hustru (s. 1896). NE fot. 1977. - *Tombstone no.3,*
c. 1650, for Peder Lassen and his wife.

gammel. Lysgrå kalksten, 137x73 cm, ind-
skrift med reliefversaler. Under et bueslag står
afdøde i trekvart figur; prikket baggrund. Han
har halvlangt hår, fipskæg og svungen moustache.
Under kappen bærer han en trøje, der er
knappet over bæltet, i venstre hånd holder han
en lang handske. Omkring billedfeltet har ram-
men slyngbånd, forneden er den glat. I hjør-
nerne cirkelslag med evangelisterne. Udført ef-
ter samme forlæg som en gravsten i Århus Vor
Frue (nr. 14, s. 1236). I 1892 flyttet fra kirkens
midtgang til kirkegården,⁴⁰ o. 1914 anbragt op
ad tårnets sydmur.⁹

*5) O.1660. Figursten over anonymt ægte-
par, genanvendt 1796. Hvid kalksten,

Fig. 17. Gravsten nr. 4, over Jens Nielsen, †1654 (s. 1896). NE fot. 1977. - Tombstone no.4, for Jens Nielsen, †1654.

165x98,5 cm, indskrift med fordybede versaler. På den stærkt nedslidte sten ses det afdøde ægtepar, i halvfigur, inden for profileret ramme. Manden er næsten udvisket, hustruen, med sammenlagte hænder foran brystet, bærer kappe over kjolen, begge dele med brede kraver. Af de fire hjørnecirkler, i kraftigt relief, står nu kun den højre sides tydeligt, foroven Markus med løve, forneden Johannes med ørn. Fra stenens sekundære benyttelse stammer det indhuggede årstal »1796«, i en ret grov udførelse. På gården Kvottruplunds gårdsplads.

6) (Fig. 18), o. 1660. Niels lensøn, født i Gielerup i Vaar sogn, boede og døde i Mundelstrup 2. febr. 1660, og hustru Magrete Chre-

Fig. 18. Gravsten nr. 6, over Niels Jensen, †1660, og Margrethe Chrestensdatter (s. 1897). NE fot. 1977. - Tombstone no. 6, for Niels Jensen, †1660 and his wife.

stensdatter, født i Mundelstrup, † 16. i hendes alders • år (jfr. prædikestol). Grå kalksten, 188x105 cm, med reliefversaler. Det afdøde ægtepar, i knæstykke, står under et dobbelt bueslag. Han har lige afskåret, bredt fuldskæg og holder en lang handske i venstre hånd. Hustruen bærer konehue og holder de sammenlagte hænder foran brystet. Bueslaget støttes i siderne af volutbøjle, under midtkonsollen af englehoved. I midtsviklen er et glat dobbeltskjold med ægteparrets fordybede initialer »NISG og MCD«. I stenens hjørner cirkelslag med evangelisterne og deres tegn, efter samme forlæg som på sten nr. 4. Mellem figur- og skriftfelt to englehoveder i profil, hvorimellem

et indridset bladornament. 1892 flyttet fra kir-
kens midtgang til kirkegården,⁴⁰ o. 1914 place-
ret op ad tårnets sydmur.⁹

†*Gravsten*, o. 1623, over velbyrdig mand
Hans Wogensen (Vognsen) udi Mondelstrvp,
†3. april 1623, 51 år gl., og hustru, velbyrdige
frue Iahan Blick, som døde d. • år 16•,
•år gl. Gravstenen, der 1771 er beskrevet af
arkivtegneren Søren Abildgaard,²³ var en lille,
brun »marmor«sten, 3 fod lang, 20 tommer
bred (ca. 94Xca. 52 cm). Øverst på stenen var
fire våbner, ifølge Abildgaards gengivelse for-
modentlig ægteparrets fædrene og mødrene
våbner. Hans Vognsens: 1) Lodret delt, hjelm-
tegnet to vesselhorn: Vognsen (af Røghave?).⁴³
2) Udelt. To vesselhorn, hjelmtegnet tilsvaren-
de; uidentificeret. Hustruens: 3) En halv en-
hjørning, hjelmtegnet 11 faner: Blik. 4) En top-
hue (»jødehat«), hjelmtegnet to jernklædte ar-
me, der holder samme hue: Kruse I. Indskriften

Fig. 19. Gravsten nr. 2, over Mikkel Sørensen og
Anne Frandsdatter, †1634 (s. 1896). NE fot. 1977. -
Tombstone no.2, for Mikkel Sørensen, †1634.

med versaler. Ifølge herredsbogen 1661⁴⁴ lå ste-
nen over nævnte adelsmand, »som boede og
døde i en bondegård i Mundelstrup«, i altergul-
vet, hvor også Abildgaard bemærkede den.

KILDER OG HENVISNINGER

LA Vib. Kirkeinsp.ark.: Fårup, rgsk. 1657-1720 (C
KRB - 88). - *Præstearkiv*: Lading-Sabro-Fårup em-
bedets div. dok. 1741-1903 (C352.31). - *Liber dati-*
cus 1808-1938 (C352a.4). - *Arkivet på Frijsenborg*:
Fr. III.s skøde på gods 9.jan. 1666 (Pergamenter, æ-
ske 13). - *Syn over grevskabet efter Mogens Friis*
1675 (nr. 266). - *Skifte* 1763 (nr. 143). - *Ved embedet*:
Synsprotokol 1862ff. er bortkommet. - Se i øvrigt
fortegnelse over arkivalier vedr. kirkerne i Århus
amt i almindelighed s. 37-39 samt forkortelser s. 42-
44 og s. 1650-51.

NM 2. afd.: Håndskrift: F. Uldall: Om de danske
landsbykirker, III, 1886, s. 336-339. - *Indberetninger*
ved Poul Nørlund 1913 (gravsten), Egmont Lind
1931 (kalkmalerier), Ingolf Røjnbæk 1952 (forunder-
søgelse af prædikestol- og himmel), Harald Borre
1952-53 (kalkmalerier), Olaf Hellvik 1974 (kalkma-
lerier), Vibeke Michelsen og Anette Kruse 1977 (in-
ventar og gravminder), Mogens Larsen 1980 (tidl.
altertavle). - *Fyldige udskrifter af de gennemgæede*
arkivalier findes i NM 2. afd. - *Bygningsbeskrivelse*
ved Niels Jørgen Poulsen, kalkmalerier, inventar og
†gravminder ved Vibeke Michelsen, gravsten ved
Anette Kruse, orgel ved Ole Olesen. Redaktionen
afsluttet 1981.

Notebøger. NM 2. afd.: Søren Abildgaard IX, 1771,
s. 42 (begravelse i koret og antemensale). - V. Norn I
(opmåling af alterstage og font).

Tegninger og opmålinger. NM 2. afd.: Skitse af præ-
dikestol 1955, u.navn. - *LA Vib. Planer og tegninger*:
Plan over kapeller ved Fårup og Sabro kirker o. 1910
(685.1).

Litteratur: MeddÅSt. 1974, s. 57 og 1977, s.40.

¹ Jfr. Århus Domkapitels Jordebøger I, 99 og 191.

² Arkivet på Frijsenborg. Pergamenter, æske 13.

³ LA Vib. Frijsenborg godsarkiv. Erektionspatent
1672 (G341.5).

⁴ LA Vib. Frijsenborg birks skøde- og panteproto-
kol 1771-1824 (B62.SP7), fol. 122ff.

⁵ Kun kendt fra et udkast, gengivet i H. Fr. Rørdam
(udg.): Danske Kirkelove I, 1883, s.455.

⁶ KancBrevb. 13.dec. 1591.

⁷ KancBrevb. 17.feb. 1643.

⁸ LA Vib. Kirkeinsp.ark., Fårup, rgsk. 1657-1720.

⁹ LA Vib. Sabro m.fl. hrd.s provsti. Synsprotokol
for kirker og præstegårde 1845-1921 (C30.5-10).

¹⁰ LA Vib. Århus bispearkiv. Kirkesyn 1700-1803 (C3.1166-76).

¹¹ LA Vib. Sabro - V.Lisbjerg hrdr.s provsti. Synsprotokol for kirker 1802-12 (C29D.6).

¹² Usigneret tegning i LA Vib.

¹³ Der kan dog også blot være tale om aftryk af hanebånd.

¹⁴ En tegning skulle indsendes til provstens godkendelse inden 1.nov. 1879. Jfr. note 9.

¹⁵ Sidstnævnte tårn er tegnet af Frijsenborg-arkitekten Christen Kiilsgaard.

¹⁶ Vestmuren målte 4,1 m, muren i syd og nord kun 2,9 m plus gavlens 0,9 m.

¹⁷ Oplyst af præsten kort før nedrivningen. LA Vib. Præsteembedets div. dok. 1741-1903 (C352.31).

¹⁸ 1712/13 og 1716/17 udtoges henholdsvis 40 og 21 »hugne sten« af tårnet til reparationer i koret. Jfr. note 8.

¹⁹ Arkivet på Frijsenborg. Syn ved skifte 1763.

²⁰ Nogle år forinden, 1862, foreslog synet, at man afmurede tårnbuen fra skibet. Jfr. note 9.

²¹ Blytaget solgtes 1671/72, jfr. historik.

²² LA Vib. Præstearkiv. Liber daticus 1808-1938. - De bevarede regnskaber viser, at vedligeholdelsesarbejderne i 16-1700'rne ofte blev udført af landhåndværkere fra Randers- og Viborgegnen.

²³ Søren Abildgaards notebog, i NM.

²⁴ Våbnet kan måske have repræsenteret Århus-bispen Ove Bille (1520-36), men andre muligheder kan dog også forekomme.

²⁵ RA. DaKanc. Koncepter og indlæg til sjæll. reg. 1701 nr.73.

²⁶ LA Vib. Århus amts nordre provsti. Synsprotokoller 1812-44 (C291.2).

²⁷ Brev af 2. maj 1833 i NM. Brevet havde udenpå følgende påskrift: »3de Helgenfigurer«.

²⁸ Inv. nr. 2821 (bevaret figur) og 2822.

²⁹ Bøje 1946, nr. 1346, dog øvre hjørner afskårne.

³⁰ Bonden nægtede og blev frikendt (LA Vib. Viborg landstings dombog 1635 B, f. 177b. -Venligst meddelt af afdøde dr.phil. H. H. Fussing). Jfr. Jy-Saml. 4. rk. VI,339. - Tyven var i øvrigt den samme, der havde bestjålet Elev kirke.

³¹ Desuden mærket »Danish China Works«.

³² Indvendig i begge lydeskåle ses, diagonaltstillet, to små udhugninger, måske mærker efter lysepiber.

³³ Vestervig kirke, klokke nr. 2, fra 1513 og Gettrupps ÷klokke o. 1510 (DK Tisted amt s.643 og 725; jfr. Uldall s. 239ff.).

³⁴ Der indkøbtes materialer for ialt 30 sl. dl. og 3 mk., hvortil kom syløn, 3 mk. 8 sk. Jfr. note 8.

³⁵ LA Vib. Århus bispeark. Kirke- og præstegårdssyn 1830-35 (C3.1177).

³⁶ Det første kostede 4 sl. dl. 2 mk., det andet 3 sl. dl.; jfr. note 8.

³⁷ Ifølge forundersøgelserberetningen kunne man

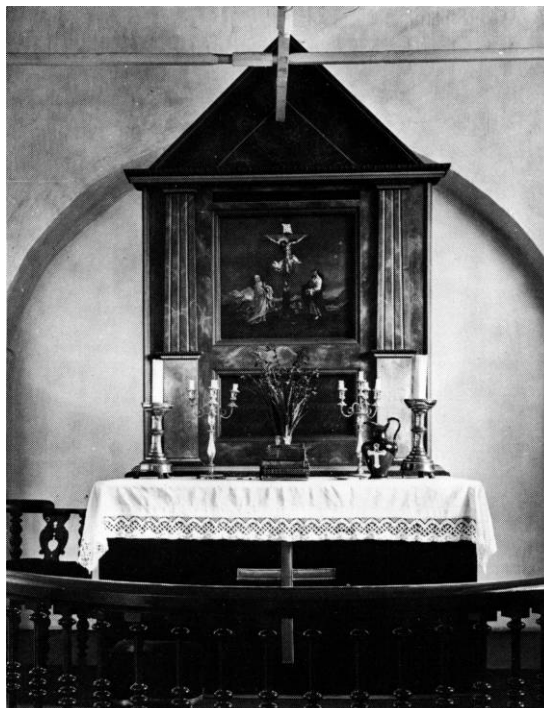

Fig. 20. Den tidligere altertavle, 1827, med samtidigt maleri (s. 1890). Hugo Matthiessen fot. 1934. - *The previous altarpiece, 1827, with painting.*

1952 kun læse: »Ann 1687 denne prædickestoll/ den 6Juli med sin. . . «; de tre sidste felters indskrifter var da ikke tydet. Om årstallet hed det, »at det umiddelbart må opfattes som et 8-tal, men da det er lidt afgået, kan det ikke siges afgjort at være rigtigt, det menes dog ikke at kunne blive til et 5-tal«. Indskriften skulle dog klarlægges nærmere under restaureringen, men herom foreligger tilsyneladende intet. Kan årstallet være en fejlskrift for 1678, da opgangs-panel m.m. udførtes?

³⁸ Fr. Nielsen: Orgelfortegnelse, i Orgelreg.

³⁹ Ifølge planerne 1899 skulle orglet anbringes i den søndre side af kirken ved dennes vestre gavl; jfr. note 9 og 40. Hvis disse planer er blevet fulgt, er orglet senere flyttet til skibets nordvesthjørne. Yderligere oplysninger om orglet findes i Den danske Orgelregistraant.

⁴⁰ LA Vib. Sabro m.fl. hrdr.s provsti, m.m. ca. 1847-1931 (C30.63).

⁴¹ Jfr. Nyrop: Kirkeklokker s.295.

⁴² RA. Rgsk. ældre end 1559. Fortegn. over afleverede klokker ved klokkeskatten 1528-29.

⁴³ Jfr. Thiset: Stamtavler XIV, 2. bd. s. 119. - Slægten Blik ejede gården Beg (Nørbæk) i Nørbæk sogn, Viborg amt.

⁴⁴ LA Vib. Århus bispeark. Sabro - V.Lisbjerg herredsbog 1661 (C3.1096).

SUMMARY

The church, originally very modest, consists of a Romanesque chancel and nave with an extension towards the west dating from c. 1500, as well as a tower from 1880. Up to that time an earlier dilapidated tower had stood in the same place, probably erected in connection with the extension. A porch at the south door of the nave, presumably from the Late Middle Ages, was also pulled down in 1880. A distinct feature of the church is now provided by the buttresses at the walls along its length, the south ones of which were not built until 1952. The low siting of the original windows shows that the squat building lacked the usual elevation of Romanesque churches. - The small church underwent comprehensive alterations in the Late Middle Ages: in 1492 (a date indicated in a wall-painting) or in the years immediately preceding vaulting was included in the chancel

and nave and not long after the nave was lengthened towards the west.

The whole church is decorated with wall-paintings similar to those in Søften (p. 1697, no. 3) and Lyngå (p. 1772). In the east vault of the chancel is a painting of the Crucifixion and St. Dionysius, perhaps the church's patron saint, dating from 1492.

The decoration of the altar seems to have passed through three stages: the present, ceramic work from 1953 followed a modest, painted altarpiece from 1827 and the High Gothic figure of a saint, now in the National Museum, may have belonged to the altarpiece of the church's high altar. Among the altar's furniture the candlesticks date from 1501, with a founder's mark known from several other North Jutland churches; the chalice dates from 1846. The pulpit from 1657 and its sounding board from 1662 were donated by a farming family whose tombstone (no. 6) is still extant.

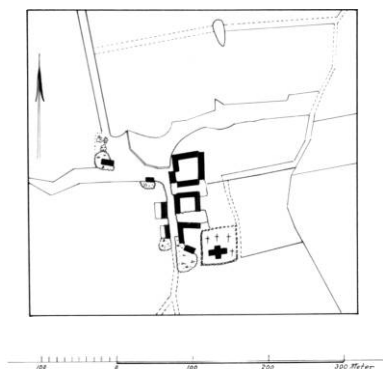

Fig. 21. Landsbyplan 1:10000, målt 1782. - *Map of the village 1782.*